

bogumili, muslimani, bosna
herzegovina

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ
БЕСЕДА
о онима који пијанче и о
васкрсењу
говорена на свету и велику Недељу
Пасхе

ekumenizam,
ekumenizam
календар

Ми остависмо бреме поста но да не оставимо с њим и плодове поста; јер је могуће да се пост заврши, а да његов плод на добро употребимо. Борбе дакле, и труд минуше, али да не мине с њима и добродетељно старање. Прошао је пост, но нека остане благодатност; или тачније речено, ни пост није прошао!

Но немојте се плашити. Нисам ово рекао да бих вам другу четрдесетницу најавио, но што намеравам о добродетељи која је иста као пост да приповедим.

Прошао је пост телесни, али није прошао духовни пост који је далеко битнији од првог и први је њиме утемељен. И као што сам вам, док сте постили, говорио да је могуће да и онај који пости не држи пост; тако сада кажем да је могуће да онај који не пости, пост испуњава.

Ово што говорим може некеме изгледати као нека загонетка, али ћу и то појаснити.

Како је могуће, питаш, да

онај који држи пост не пости?

Ево како.

Ако се од јела уздржава, а од греха се не уклања. А духовни пост је кориснији од телесног, и не само кориснији већ га је лакше и испунити. Док је трајао пост, многи су се телесним слабостима и јаким сврабом оправдавали, “напао ме је – говораху – неки свраб; не могу без купке; када воду пијем, шкоди ми; зеље не могу да једем”. Слушао сам тада многе да су тако говорили. Али при духовном уздржавању не можемо ништа слично рећи. Сада смеш и купке употребљавати; а ако зажелиш да једеш месо, нико ти неће бранити; све употребљавај само се греха клони.

Видш ли да је овај пост за свију подесан и против њега се не можеш телесним слабостима оправдавати, јер га само душа подноси.

А као што је то могуће, тако је могуће да је пијан онај који вино не употребљава, и као што је могуће да је трезвен онај који га пије. А да постоји и пијанство без вина, слушај шта је пророк говорио: “Тешко онима који се опијају не вином” (Ис. 51, 21).

А зар се може ко и без вина опити?

Свакако, и то онда када нећемо да пијанство страсти благочестивим расуђивањем прогонимо.

Али је и могуће да се не опије онај који вино употребљава. Јер да то није могуће, не би Павле Тимотеју заповедио пишући: “пиј по мало вина, због свога желуца и честих болести својих” (1. Тим. 5, 23) пошто пијанство није ништа друго губљење природног ума; извртање срца; недостатак смислености и помањкање разума. А све то не произилази само од опијања вином, но и од пијанства љутине и бескрајне похоте. А исто онако као што неспавање изазива врућицу, а изазива је и умор као и сета и нездрава влага, и узроци су различити, а болест иста; тако пијанство долази од вина и од похоте и од поремећене влаге, те су само узроци различити, а страст и болест је једна те иста.

Да се клонимо дакле од пијанства; не од вина но од пијанства, јер не узрокује вино пијанство, пошто је вино дар од Бога, а дар од Бога не може никоме зла чинити, но зла воља пијанство изазива.

А да се често дешава да се и на други начин, а не само од вина опити можемо, послушајмо шта каже Павле: “Не опијајте се вином” (Еф. 5, 18), откривајући тиме да је могуће не само вином, да се опије. “Не опијајте се вином, у чему је разврат”. Гле како је на диван начин, кратким речима, у потпуности порок пијанства

исказао.

Шта значи: “Не опијајте се вином, у чему је разврат”? Блудницима и распикућама називамо оне младиће, који наслеђено очево имање, брзо проћердају не размишљајући кога и када треба да даривају, јер безобзирни и одећу и сребро и злато и све друго очево имање разбацују на блуднице и неуздржљивце. А тако и страст према опијању чини, када власт над нечијим срцем преузме и разум зароби, принуђава га да целокупно богатство ума без размишљања и без опреза распе. Јер пијани не зна о чему треба говорити, а шта треба прећутати, но уста су његова свагда отворена и без катанца и врата на њима. Он не зна ни на суду речи ваљано сложити; не уме богатством срца располагати, не зна ни шта треба да тражи нити шта треба да сачува; но све исцрпљује и уништава; па је добро речено када се каже да је пијанство својеволјна побеснелост, издајство разума, исмевана невоља, болест достојна поруге, самовољни демон и крајње безумље.

А могу те уверити да је пијаница и од побеснелога гори. Јер онога који је бесан сажаљевамо, пијаницу мрзимо; због првога нам је тешко, а због другога се љутимо и негодујемо. А зашто? Зато што први по невољи страда, а други по

својој лакомислености; а то значи да су на онога невоље дошле по спољњим непријатељским утицајима и да их није тражио, а пијаница се мучи због својих opakих мисли и страда тако као да је бесом растрзан, јер се слично томе понаша и на исти начин је увек ван себе; на исти начин пада, преврће очима, по земљи се ваља и дрхти и пени на уста. Зато је и својим друговима непријатан и непријатељима на подсмех, слуге га презиру, жени је немио, свима тежак и од бесловесних животиња гнуснији. А зашто? Зато што и безумне животиње пију док жеђ своју не угасе и када искористе колико им је било потребно престају да жедне; пијаница па по својој лакомислености прелази меру жеђи, те је тиме малоумнији и од самих животиња.

Но ова страст је и гора, јер иако толике невоље и беде са собом носи, пороком је не сматрају, већ се уз богате трпезе и надмећу ко ће се више понизити и ко ће више смеха изазвати, ко више нерве своје ослабити, ко ће највише здравље своје пореметити и тиме свога Господа разгневити, те кроз то можемо препознати да је све то ђаволска борба и противљење.

А и од самих мртваца пијаница је беднији, јер мртвац без сваког осећања и чувства опружен лежи, па не може ни добро ни зло

чинити; пијаница је пак за сваки порок способан, па пошто је живу душу у тело као у неки гроб закопао, у обамрлом телу само посрће.

Видиш ли да је пијаница и од беснога много гори, и од мртваца неосетљивији? А ако вам је по вољи, рећи ћу вам још и ово, што је од свега наведеног погибелније, пијанице ни у царство Божије не могу ући.

Ко је то рекао?

Павле. “Не варајте се: ни блудници, ни идолопоклоници, ни прељубници, ни рукоблудници, ни мужеложници, ни лакомци, ни лопови, ни пијанице, ни опадачи, ни отимачи, неће наслиједити Царство Божије”(1. Кор. 6, 9-10).

Јеси ли чуо какво је поређење направио? Са скврњаоцима и прељубочинцима; са идолопоклоницима и блудницима; са мужеложницима и лупежима, опадачима и разбојницима и отимачима упоредио је пијаницу.

Како то, може ко упитати? Зар је пијаница или скврњаоц свеједно? Зар су пијаница и идолопоклоник једнаки?

Немој мене, о човече, питати. Ја сам само читао Божије законе, па немој мене испитивати. Питај Павала па ће ти он одговорити. Јер ја не могу рећи да ли ће пијаница заједно са осталима

на муку бити осуђен, али да ће се као идолопоклонок лишти Царства Божијег, у то чврсто верујем. А ако је то извесно, зашто ме о мери тог греха запиткујеш? Доста је и то што ће такав ван двери остати; из царства искључен бити; спасење своје изгубити и у муку бити послан; па зашто размишљаш о тежини греховној и колико је који грех од којег већи? Али сви се уверите да је и пијанство велико зло и веома тешко.

Но овим не прекоревам ја вас, не дао Бог, јер добро знам, да је душа ваша чиста од такве заразе и привезаности пороком. А још један знак да је ваше стање добро јесте то што се ви овде налазите, ревносно окупљате и с пажњом слушате. Јер ко се вином опија, неће пожелети да речи Божије слуша.

“Не опијајте се вином, у чему је разврат, него се испуњавајте Духом” (Еф. 5, 18).

То је добро пиће. Загреј душу своју њиме, да се не разгориш пијанством; духом предупреди срце и мисли своје, да ова бесрамна страст у теби не нађе места. А зато није казао: причешћујте се Духом; но “испуњавајте се Духом”. До самог врха, као чашу, срце своје Духом испуни, да ништа друго демон не би могао у њега улити. Не треба дакле, тек овлаш Духом се наслађивати, но испунити се “у псалмима и химнама и пјесмама

духовним” (Еф. 5, 19), а којим сте се ви данас доиста испунили и тиме сте ми доказ о вашој трезвености дали.

Та ми имамо чашу несвакидашњег пића; имамо чашу која чистоту тела чува и не слаби га.

А каква је она?

Чаша духовна, чаша спаситељна; чаша пречисте крви Господње! Та чаша не причињава пијанство, и не одводи у изнемоглост; јер силе не слаби, но изоштравља и тело крепи. Осим тога пак, учи нас трезвености; анђели је поштују; демонима је страшна; људима прија, а Богу је најпријатнија, као што је Давид рекао, када је о чаши, која на овој трпези стоји, говорио: “Поставио си преда мном трпезу на видику непријатељима мојим; намазао си уљем главу моју, и чаша је моја препуна” (Пс. 23, 5). И да се не би ти чувши на почетку реч опијање уплашио и помислио да и ова чаша слабост може изазвати, додао је “препуна” тј. која крепи.

Нова слика пијанства! Јер и крепи човека и чврстоћу и снагу му даје. Пошто је то пиће из духовног камена потекло, не штети уму, но размишљање о духовном умножава. Зато овим пићем се опијамо, а од онога бежимо, да не бисмо овај празник унизили; јер данашња свечаност није само земаљска но и

небеска, данас је радост и на земљи и на небу. Јер кад је толика радост и на небу и на земљи кад се само један грешник обрати; колико ће већа на самом небу због целе васионе радост бити која је из руку демонских истргнута? Та сада и анђели играју и арханђели се радују; сада херувими и серафими данашњи празник с нама заједно славе; нити се стиде од нас, но срећи се нашој радују. Па иако су дарована блага од Бога искључиво наша, опет се и они са нама наслађују.

Али зашто да говорим о слугама који су слични нама, када и сам њихов и наш Господ, не стидећи се заједно с нама овај дан слави. А зашто уопште треба говорити да се он не стиђаше, када је сам рекао: “Веома зажељех да ову Пасху једем с вама” (Лк. 22, 15); а када је Он желео да Пасху заједно с нама празнује, онда је и више него извесно, да и васкрсење као и ми празнује.

Па шта нам може у весељу нашем сметати, кад знамо да се и анђели и арханђели с нама радују па и сам Господ Небеских сила с нама празнују!?

Нико дакле, ко је сиромашан, због своје сиротиње нека не очајава; јер је ово празновање духовно. Нико, ко је богат нека са због свог богатства не преуноси, јер и целим својим

имањем овом празнику не може ни најмање радости додати.

У спољашњим светским светковинама, где се много вина без воде употребљава; где је трпеза изобилна и преједање се продужава; где је неред и смех и свако угађање ђаволу; по правилу је сиромаш у тузи, а богаташ у весељу. Зашто? Зато што богаташ трпезу раскошну поставља и боље се храни, док сиротоме сиротиња не допушта да слично славље прави. Но у нашој светковини нема ништа од тога. И као што богати на овој трпези ништа не може умножити, тако и сиромаш својом сиротињом не може да јој штету учини ако јој се примиче, јер је овде благодат Божија.

А зашто се чудиш што је једна трпеза и за богатога и за сиромашнога, па чак и за онога који је круном увенчан и порфиру носи, а коме је земаљска власт дата, за самога цара вам говорим, како њему тако је и за сиротога који пред вратима милостињу чека, ова трпеза постављена. Та ово су дарови Господњи, који се не по чиновима, но по расположењу срца раздају.

А када сиротога видиш да са богатим на једном месту у цркви стоји; простога са кнезом; маленога са великим; онога који је под влашћу са својим господарем; сети се силе ових речи: “ И вук ће

боравити с јагњетом, и рис ће лежати с јаретом, и заједно ће пасти” (Ис. 11, 6); јер вуком Свето Писмо богатога, а јагњетом сиромашнога назива.

А како се зна да ће богати са сиромашним као вук са јагњетом пасти?

Пази добро.

Често и богати и сиромашни у цркви заједно стоје; и када час дође, богати, као још неосвећен, напоље излази док сиромашни унутра у небеским одајама остаје, и не љути се за то богати, пошто признаје да је за Божанствене Тајне још неспреман. О Божије благодати, не налази се само разлика у части по Божијој милости само у цркви, него и у самом сталезу. Јер често сиромашни је по својој благочасти испред богатога и богатство ономе који га има без благочасти ништа не помаже, као што ни сиромаштво ономе, који верује, никакву штету не наноси, но са храброшћу стоји он пред жртвеником. А ово ја, љубљени, не говорим о свим богатима него само о оглашенима. Па расуди како у цркви узмиче господин, а к тајнама приступа верни слуга; одлази госпођа, а остаје служавка; јер Бог не гледа на лица, и у Цркви “нема више роба ни слободнога” (Гал. 3, 28), јер само онога, који је греху подложен, Свето Писмо робом сматра, као што и стоји написано:

“сваки који чини гријех роб је гријеху” (Јн. 8, 34) као што је слободан и свако, који је по благодати Божијој ослобођен. А једнаком надом приступају овој трпези и цар и сиромах, а исто тако и са чашћу, чак често сиромах и са већом чашћу.

Како то?

Тако што је цар многим пословима окупиран па се као брод витла, јер га буре са свих страна узнемиравају па и у многе грехове упада. Сиромах, пак, само о једноме, неопходној прехрани брине, па безметежни живот имајући, у тишини се као у неком пристаништу налази, тако да без великог страха овој трпези приступа.

А није сиромах у светским светковинама само због јако ограничене трпезе своје у жалости, док је богати због свог изобиља у радости, већ је то исто и у погледу одеће. Јер као што због прехране сиромах трпи, тако трпи и због одећа, јер када погледа на богатога који је у скупоценим хаљинама, он се гризе и сматра себе најбеднијим. Али овде је и та препрека уклоњена јер у свакој оћећи је бања спаситељна по ономе: “Јер који се год у Христа крстите, у Христа се обукосте” (Гал. 3, 27).

И тако не треба овај празник уз пијанчење да прослављамо, када је Господ наш једнако и богате и

сироте и слуге и господаре почаствовао; но да заблагодаримо Богу за показано нам благоволење. А највећа благодарност почива у чистоти живота и трезвености душе, а за то није потребан никакав новац и сваки трошак је сувишан; но је потребна добра воља и поштено срце, јер овде се не продаје ништа, овде је слушање речи Божије, молитве очинске, благослови свештенички, једномислије и мир и сагласје. Овде су духовни дарови: духовна плата.

Да празнујемо дакле, овај велики и светли празник у који је Христос васкрсао; и да га славимо радосно и са поштовањем. Васкрсао је Господ и сву васиону заједно са собом и васкрснувши, окове је смрти потргао. Адам је згрешио и умро; а Христос умре иако није ништа згрешио.

Ово је нешто ново и непојмљиво. Онај је згрешио и умро; а овај није сагрешио и опет је умро. А зашто? Да би се онај који је згрешио и умро, кроз овога, који није згрешио а ипак је умро, од окова смрти ослободити могао. Као што се то и код дуговања дешава. Јер када некога, због дугова које не може да врати, у окове метну, онда други који није дужан али дуг може платити, дуг тај исплаћује, а дужник се отпушта. А то се исто Адаму догодило. Он беше дужан; па зато што дуг није могао

одужити, мораде под власт сотонину да падне; Христос пак не беше дужан, нити је под влашћу ђавола био; али је могао тај дуг да врати, те је зато и дошао и смрћу га својом исплатио да би избавио онога којег је ђаво заробио.

Видиш ли дејство васкрсења? двоструком смрћу ми бесмо умрли, зато двоструко васкрсење треба да очекујемо. А Христос је једном смрћу умро, зато је једним васкрсењем и васкрсао.

А како то?

Ја ћу казати.

Адам је умро и телом и душом; тј. умро је и по греху и по природи. “Али с дрвета од знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умријећеш” (1. Мој. 2, 17), каже Свето Писмо. Но он није тога дана по природи умро, већ само по греху. Та смрт беше духовна, а друга смрт је телесна. А када о смрти духовној чујеш, немој мислити да умире душа, јер је она бесмртна; но смрт је души грех и мука вечна као што је Христос говорио: “не бојте се оних који убијају тијело, а душу не могу убити; него се више бојте онога који може душу и тијело погубити у паклу” (Мат. 10, 28). Погубљење се у овоме састоји; само се не види пред очима онога који је изгубљен.

Но о чему сам то ја говорио?

Није ли то зато што смо ми

вишеструкој смрти подчињени па треба да вишеструко васкрсење имамо. У Христу пак, смрт беше једна, јер он не беше сагрешио, а још беше једна једина због свих нас. Он не беше дужан умрети, јер не беше ни крив греху, а тако ни смрти, па је сам од једне, тј. телесне смрти васкрсао. Ми пак, пошто смо двојаком смрћу умрли, морамо и двојако васкрсење имати. И једним смо већ васкрсли, када смо се од грехова ослободили, јер смо се сапогребли са Христом у крштењу и васкрсли с њим кроз крштење. Прво дакле васкрсење беше ослобађање од грехова, а друго ће телесно бити. А када нам је оно, што је више и веће даровао, тада очекуј и оно што је мање. А оно прво је више и веће од другог зато што је далеко чудноватије од греха очистити него видети да тело устаје. А тело умире зато што је сагрешило! И пошто је почетак пада грех, тако је и ослобађање од греха почетак устајања. Међутим, ми смо оним већим устајањем већ устали, јер смо жестоку смрт одбацили и стару хаљину са себе свукли па због онога што је мање не треба да очајавамо. Духовним васкрсењем ми смо давно устали, још онда када се бејасмо крстили; а тако су исто васкрсли и они изабрани јагањци, који се удостојише те се синоћ крстише. Јесте да је ономад Христос распет,

али је на јучерашњи дан васкрсао; па су и ови до тада под грехом стењали, али су заједно са Христом устали. Он је телом умро и телом васкрсао, а ови грехом беху мртви и од греха се путем крштења подигоше.

Земља нам у ово пролетње доба цвета ружама, љубичицом и осталим цвећем, али вода нам лепши и дивнији цветњак даје и од саме земље.

Не чуди се овоме што чујеш, даљ и вода цвеће даје. Јер ни земља не даје биље по својој природи, но по заповести Господњој. Воде су још при самом постању света покретне животиње дале по ономе: “нека врве по води душе живе” (1. Мој. 1, 20), јер је тој заповести њено испуњење следило и вода као беживотно биће произведе жива створења. А и сада вода производи; но не створења живих душа, него духовне дарове. Онда је вода произвела рибе бесловесне и безгласне; а сада произноси рибе словесне и духовне, рибе од апостола уловљене. “Хајдете за мнош и учинићу вас ловцима људи” (Мат. 4, 19). О овом је Он риболову говорио.

Заиста, нова слика риболова! Риболовци из воде извлаче, а ми у воду бацамо и на тај начин хватамо.

Јесте, и Јудеји су имали своје купатило. Али сети се и снаге тог купатила, да познаш

сиромаштво јудејско и спознаш богатство Цркве. И у оном купатилу је била вода и анђео је силазио и узмућивао воду, те је увек по један болесник, ако би одмах после узбуркања воде ушао, као здрав излазио. Али само један једини болесник у току године, јер се благодат одмах уклањала ако не по недостатку онога који је даваше, а оно по недостатку оних који је примаху. А у Цркви, цела се васиона исцелила када је Господ анђела на Јордан сишао и воду узмутио. Пази добро! Тамо, у јудејском купатилу, када би после првога други ко улазио, остао би неизлечен, јер је благодат бедним Јудејима само површно била давана, а код нас, ако би по првом и други, по другоме и трећи, по трећем и четврти загазио, па када би и сву васиону у ово купатило загњурио, благодат не нестаје, не смањују се дарови и вода се не прља.

Нов начин очишћења јер није телесни. Јер оно што се тела дотиче, што их више вода опере, толико је прљавија, а овде што их више опере, толико чистија постаје.

Видиш ли како је велики тај дар! Па сачувај такав дар, о човече! Јер ти и није могуће да без борбе живиш. Постави себи закон: од свега се чувати. Борбе нам и битке предстоје; а “сваки који се бори од свега се уздржава” (1. Кор. 9, 25).

Хоћеш ли да ти покажем како да у добродетељи пребиваш?

Све оно што се сматра за мало важно, а може грех да причини, треба из мисли да избацимо. Јер једна су дела грешна а друга нису, али могу бити узроци грехова. На пример: смех по својој природи није грех; но бива грех када је без мере, јер се из смеха рађа подсмех, а од подсмеха прљаве речи, а од поганих речи мрски поступци, а мрски поступци нам доносе казне и мучења. Истргни дакле корен на време, да би болест искоренио у потпуности, јер само тако ако се од посредних дела будемо чували, нећемо никада у оно што је збрањено пасти. Исто тако, многима се чини да погледање на туђе жене ништа не значи, но од таквог погледања рађа се необуздана жеља, а од жеље прељуба, а прељуба огањ и муку доноси. Неки пак, сматрају да се јелом наслађивати није зло. Но од тога произилази пијанство, а од пијанства небројена безакоња. Зато морамо баш у самом зачетку грехе гушити, а зато се сваки дан поучавате, зато смо се седам дана узастопице овде сабирали, зато смо вам ову духовну трпезу поставили пружајући вам прилику да се Божанственом поуком наслађујете, па смо вас једнако побуђивали на то да се против ђавола наоружате, јер он баш сада са већом

свирепошћу напада, и колико му је већи ударац нанесен, утолико нам већа борба предстоји. Јер када он није могао једног човека у рају гледати, како ће моћи поднети да многе на небу види? Одговори ми! Ти си звер ту раздражио, но не бој се, јер си већу силу и мач изоштренији примио. Тиме прободи змију. А зато му је Бог дозволио да на тебе насрће, да ти на самом делу познаш како је велика снага твоје храбрости.

А Христос је овде поступио као што поступа искусни учитељ атлетике. Јер и овај када нађе свог ученика који од блата испрљан, да је малаксао и немаран постао, одамх га преоблачи, тело му намаже и оснажи па му не допушта да се лењи, но заповеда да у борбу ступа, да би се на властитом искуству уверио, колику је снагу у њега улио. А то је и Христос учинио. Он је могао непријатеља и потпуно уништити, но да би ти предност благодати и величанство духовне моћи, које си кроз крштење примио, познао, оставио је да те напада, како би ти многе прилике, да венце заслужиш, пружио, а зато смо и ми кроз протеклих седам дана поуку непрекидно држали, да би те за борбу сасвим оспособили.

Међутим, све то што се овде за тих седам дана чињаше, ништа друго не беше него брак духовни; јер само у браку одаје стоје седам

дана отворене, па смо и ми зато као правило увели да овде свих седам дана будете присутни.

Но брачне се одаје по истеку седам дана затварају, а овде ако желиш, у одаји можеш заувек остати. И у светским браковима после два или три месеца није невеста женику мила као што му је била првих дана, а овде пак, није тако. Но што више времена пролази, то се више жарка љубав женикова продужава, а тиме још више искрени загрљаји, тиме још више духовно уживање само када бисте били пажљиви. И шта још. Код људи за младошћу долази старост, а овде је обратно за старошћу долази младост и то таква да ако пожелимо неће имати краја.

Велика је ово благодат; но и већа ће бити ако је усрдно будемо употребили. И Павле беше велики и онда када се крстио, но после тога, када је проповедао и Јудеје постиђивао, још је и већи постао, јер тек после тога беше у рај узнесен, те се чак и на теће небо попе. А то и ми можемо постићи, ако благодат при крштењу примљену умножимо, јер она помоћу добрих дела расте, већом постаје и непоколебиво уверење пружа, да ћемо са жеником у његове одаје отићи и окусити оне сласти које је он, за оне који га љубљаху, спремио, и које, дај Боже, да се и нама не ускрате по

благодати и човекољубљу Господа
нашега Исуса Христа с којим Оцу и
Свето́ме Духу слава и поклоњење у
веке векова, амин.